

VERSLAGEN VAN DE VERGADERINGEN

te Maastricht op 2 december 1971

Na opening van de vergadering memoreert de voorzitter het plotseling overlijden van het bestuurslid de heer Ex uit Venlo, die vooral als vertegenwoordiger van het Genootschap in Midden- en Noord-Limburg zeer waardevolle adviezen heeft gegeven. Ter nagedachtenis wordt door de aanwezigen een ogenblik stilte in acht genomen.

Dr. van Nieuwenhoven vertoont een aantal zeer geslaagde dia's van een nest van de wespindief met 2 bijna volwassen jongen. Eén afbeelding toont heel duidelijk een van de oude vogels met een wespenraat in de snavel.

Hij oogst vervolgens veel bijval met zijn fraaie opnamen van fouragerende kraanvogels op een afgeogst maisveld tijdens de najaarstrek. Ook het opvliegen van deze vogels werd prachtig vastgelegd. Alle opnamen werden op het landgoed "De Hamert" door hem gemaakt.

Ook drs. Paping heeft enkele natuurdia's meegebracht; iedereen staat verbaasd over de kleurenpracht van diverse plantensoorten die op de kale onherbergzame steenberg van de mijn Wilhelmina in bloei prijken.

In de Doort werd ook een fraaie opname van een boomkikker gemaakt. Als slot vertoont hij een serie opnamen uit de orchideeëntuin in het Gerendal waar enkele close-ups duidelijk de onderlinge verschillen tussen de orchideeën-soorten laten zien.

Dr. Schulte houdt vervolgens een interessante voordracht over Darwin en de theorie der Evolutie. In verband hiermede gaat hij uitvoerig in op "leven en natuur". Het leven wordt in ons milieu in hoge mate bedreigd door verontreiniging van lucht en water, door lawaai, agressie en door abortus provocatus.

Spreeker noemt het werk van Darwin zonder weerga, getuige het dagboek van zijn wereldreis met de Beagle, al plaatst hij de kanttekening dat Darwin de rijkdom van gegevens en hun interpretatie te weinig uit elkaar gehouden heeft. Mendel's experimentele uit-

komsten bijvoorbeeld stonden op hechtere basis en werden op zéér kritische wijze door hem geïnterpreteerd. Men zou dit mogelijk kunnen zien als vrucht van zijn opleiding.

De evolutie-gedachte is bij Darwin opgekomen bij het constateren van de veranderlijkheid der soorten. Hij zag hierin het aanpassingsvermogen aan het leefmilieu in b.v. geïsoleerde gebieden.

De heer de Haan meldt in een schrijven het waarnemen van een ooievaar op de 90 m hoge kerktoeren te Weert op 7 - 8 september. Sinds 1910 is dit niet meer voorgekomen. In dit jaar n.l. heeft een drietal ooievaars enige uren deze kerktoeren als tijdelijke rustplaats gekozen.

Op 7 mei van dit jaar vloog een ooievaar in gezelschap van een blauwe reiger over Kootspeel en Roevenderpeel in Noordelijke richting.

Ooievaar op de spits van de 90 m hoge kerktoeren van Weert.

foto: J. H. H. de Haan.

Ook bericht de heer de Haan dat de Gemeenteraad van Weert op 19 november j.l. besloten heeft het behouden gedeelte van de Roevender Peel voor zover gelegen binnen deze gemeente en bestaande uit water, moeras, moerasbos en beek, aan het Limburgs Landschap te schenken.

Als bijzonderheid mag gelden dat dit gedeelte destijds bij de aanleg van het kanaal Nederweert-Wessem, wegens het aldaar voorkomen van *Isoëtes*, mede door toedoen van de heer Hupperetz, behouden is gebleven.

In de verwerving door het Limburgs Landschap mag toch wel een zekere bekroning gezien worden op de moeizame strijd om natuurbehoud door de heer Ver Straeten 60 jaar geleden gestreden. We kunnen in een en ander dan ook tevens een aanmoediging zien om bij natuurbeschermingsacties niet te vlug bij de pakken te gaan neerzitten en ondanks vaak vele teleurstellingen de moed daarbij niet te verliezen.

Overigens moet niet vergeten worden dat de heer Ver Straeten zijn bewuste activiteiten moest ontplooiën in een tijdperk, hetwelk door de oorlog '14-'18 werd doorkruisd en waarin zeer vele "woeste gronden" met regeringssteun werden ontgonnen en waarbij het parool gold: "Het Vaderland heeft koren nodig, spoedig en veel". Helaas ten koste van veel natuurschoon.

De heer Gijtenbeek treft nogal eens uitgegraven wespennesten aan en hij vraagt zich af of dit het werk van de wespindief is. Dit is zeer wel mogelijk, al valt het moeilijk te bewijzen als men de vogel er niet bij betrapt.

De secretaris heeft op 16 oktober om 4 uur 's namiddags 55 in Zuid-Westelijke richting overvliegende kraanvogels waargenomen boven het Savelsbos onder St. Geertruid.

De heer Rooyakkers toont een eigenaardig gevormd stuk mergel, afkomstig uit de groeve van de Nekami; dr. Montagne zal de heer Felder om nadere determinatie vragen.

te Heerlen op 8 december 1971

Voor een zeer talrijk publiek houdt ir. van Geel zijn

voordracht over Ardèche. Verschillende landschapstypen worden behandeld. Het allereerste worden dia's uit de omgeving van Les Vans vertoond, waar de rivier de Chassezac in de richting van de rivier Ardèche wordt gevolgd. Het gebied is een kalkplateau met zeer sterk geërodeerd oppervlak. Het is doorsneden door een aantal, soms zeer diepe rivieren en beekdalen en beddingen. Ondanks de tamelijke hoogte (200 à 300 m) zijn de winters er weinig streng en valt er niet veel sneeuw. Het voorjaar is er minstens een maand vroeger dan bij ons.

De neerslag valt in de winter en in het voorjaar, de maand juni is vrij droog en in de maanden juli en augustus valt er, uitgezonderd een korte onweersbui, vrijwel geen regen. Dit heeft tot gevolg dat de vlakke, uitgezonderd een smalle strook langs de rivieren, in de zomermaanden zeer droog en warm is, hetgeen vele planten een zomerrust bezorgt.

Het blauwe druifje (*Muscari racemosum*) vormt na de zomerdroogte nieuw blad. Dit overwintert en in april komen de bloemen. In onze tuinen vormen de blauwe druifjes in de herfst eveneens nieuw blad, dat in de winter meestal erg gehavend wordt. Naast het gewone druifje vindt men er ook veel het gekuifde druifje (*Muscari comosum*) met boven aan de bloeiwijze een "kuif" van veel grotere, lichter gekleurde bloemen.

Zo veelvuldig als bij ons de brem bloeit daar de gaspeldoorn. Aan de jonge takjes waren aanvankelijk de miniblaadjes te vinden van deze normaal geheel bladloze struik. De struiken hebben het op dit terrein vermoedelijk toch wel moeilijk, want ze bevatten buitengewoon veel dode takken.

In de droge tijd vindt men weinig bloemen op de vlakke, wel veel aromatische planten (lavendel, thijm, marjolijn, rosmarijn). Tussen de enkele meters hoge bux palm-struiken staat de bruine orchis (*Orchis purpurea*), op meer open plekken de aangebrande orchis (*Orchis ustulata*). Aangepast aan een droge standplaats is ook de biesnarcis (*Narcissus juncifolius*) met zijn kleine bloemen en slechts enkele rolronde bladeren. Op vrij kale plekken treft men veel brilkruid (*Biscutella apula*), *Euphorbia*

Ingang van de Grotte de la Gleysasse aan de Chassezac.

Droogdal in het bois de Païolive.

Dolmen; megalithische grafmonumenten uit de omgeving van de Aven d'Orgnac (3 à 2000 jaar v. Chr.)

Foto's: mevr. van Geel-Heyster.

spinosa en de zeer hoge *Euphorbia characias*. Op deze laatste zijn rupsen van twee soorten pijlstaartvlinders te vinden.

Een grote, afgebrande boshelling levert veel exemplaren van de affodil (*Asphodelus ramosus*) met bloeistengels tot 1,5 m hoog en fraaie witte bloemen. De bladeren doen denken aan de uit onze tuinen bekende vuurpijl, terwijl de plant in de grond knollen bezit als van een *Dablia*. Ook deze plant maakt in de herfst nieuw blad.

Op minder kale plekken staat de ruwe gouddruppel, (*Onosma echinoides*) die veel van onze smeewortel weg heeft, echter met spatelvormige bladeren en heldergele bloemen.

Hier staat ook het parelzaad (*Lithospermum purpureocaeruleum*, een ruwbladige, maar met donkerblauwe bloemen. Voorts vindt men er veelvuldig een zwarte pijpbloem (*Aristolochia rotunda*), die vrij veel lijkt op onze pijpbloem, maar de vlag is donkerbruin en draagt een fraai honingmerk. Deze vlag is als een luifel over de bloem gebogen. Ook mag niet onvermeld blijven de bostulp (*Tulipa sylvestris*) met mooie, slanke gele bloemen op ongeveer 50 cm hoge stengels. De bloem is 5 cm groot en opent zich niet erg ver.

In de nabijheid van de rivier, waar plaatselijk een dichte begroeiing aanwezig is, prijkt de italiaanse aronskelk, de grote maagdepalm en een blauw-violette iris (*Iris chamaeiris*) met zeer grote bloemen voorzien van een prachtig honingmerk.

Op enkele hellingen met dennebos staat veelvuldig de *Dactylorhiza romana*, meestal de gele vorm, maar ook wel de rode, echter nooit de beide kleuren door elkaar. Ook groeien hier enkele spinnenorchissen (*Ophrys sphegodes*) en een enkel wit-bosvogeltje. (*Cephalanthera damasonium*)

Opmerkelijk is de judasboom (*Cercis siliquastrum*) met zijn vlinderbloemachtige fel gekleurde bloemen. Deze zitten in groepen direct op vrij dikke takken. Doordat de boom in het begin van de bloei geen blad heeft, valt hij in het landschap op als een felrode vlam.

Aansluitend aan de planten wordt een aantal opnamen van druipsteenvormingen besproken. Hierbij wordt even stilgestaan bij de speciale omstandigheden, die zulk een bijzondere vorm veroorzaken: de waaivormige stalagmieten, de discussen, de grottenparels en kleine stalactieten, welke onder bepaalde hoeken, dus niet loodrecht, worden afgezet.

De laatste dia's behandelen de fauna van dit gebied waarbij speciaal aandacht wordt geschonken aan de meerkikker waarvan tevens het geluid is vastgelegd. Het normale geluid is kwaken, echter indien het dier verontrust wordt maakt hij een geluid van een slecht gesmeerd wagenrad. Nadat enkele dagen achtereenvolgens met hetzelfde dier geëxperimenteerd was liet het zich niet meer bang maken en zweeg.

Dr Dijkstra wijst op het feit dat vooral jonge leden van ons Genootschap graag een bepaald onderzoek zouden willen verrichten. Een geschikt studieonderzoek zal wel zijn het nagaan waar en op welke bomen *Viscum album*, Vogellijm, in Zuid-Limburg voorkomt. Het winterseizoen, waarin de bomen ontbladerd zijn, is wel bij uitstek het geschiktste ogenblik om met deze studie te beginnen, in de rest van het jaar kan men dan aanvullende waarnemingen doen om die boomsoorten te determineren die in de winter moeilijkheden opleverden. Literatuur: A. de Wever, Lijst van wildgroeiende planten in Zuid-Limburg, Jaarboek Natuurhistorisch Genootschap 1917.

Enkele wetenschapsmensen zouden graag goed ontwikkelde zaden ontvangen van planten die in de regel niet of weinig goed zaad vormen: zoals Zwanebloem, Penningkruid, Speenkruid, Grasmuur en Zilver schoon. Dr Dijkstra zal zich gaarne belasten met het verzenden van eventuele zaden.

te Heerlen op 4 januari 1972

Na de gebruikelijke nieuwjaarswensen worden de heren R. Ex, in leven bestuurslid van ons genootschap en H. ten Berge herdacht. Daarna krijgt ir. van Geel het woord in plaats van de heer Bult die wegens ziekte zijn lezing moest uitstellen. De heer van Geel houdt een voordracht met kleurendia's en heeft de

gelukkige keus gedaan zich tot drie plantenfamilies te beperken. Hierdoor wordt vermeden, wat vaak het geval is, als men plotseling voor het feit gesteld wordt een voordracht te houden, dat men een aantal willekeurige, fraaie afbeeldingen kiest, waardoor het geheel aan duidelijkheid en overzichtelijkheid verliest. Ook zijn de meeste afgebeelde planten uit Nederland en naaste omgeving afkomstig wat ook bijgedragen heeft tot een instructieve avond. Achtereenvolgens zijn behandeld: Heidekruidachtigen, Gentianen en Orchideeën. Verschillende soorten worden vertoond en bijzonderheden omtrent hun bouw, groeiwijze en standplaats meegedeeld, waardoor het zeer talrijke publiek, we behoeven het haast niet meer te vermelden, toch met voldoening op deze avond terug kon zien.

Vervolgens vertoont hij nog een galletje op een hazelaar en wel *Phytoptus avellanae*. Deze gal lijkt erg op een jonge zich juist ontwikkelende zaadknop van deze struik. Echter, gezien het zeer vroege jaargetijde, zou vruchtzetting een al te grote bijzonderheid zijn. De heer Coonen heeft een tak van *Rhus typhina*, Azijnboom, meegebracht en informeert naar de betekenis van de nederlandse naam. De soort komt oorspronkelijk voor in het Westen van Noord-Amerika. De bloeiwijze wordt wel aan azijn toegevoegd en bladeren worden wel gebruikt om tabak geuriger te maken.

te Maastricht op 6 januari 1972

De voorzitter opent de vergadering met de beste wensen voor het nieuwe jaar. In het afgelopen jaar is het ledenbestand gegroeid tot 840, hetgeen verheugend is. De financiële positie van het genootschap is helaas nog moeilijk, al mag op wat meer armslag dit jaar gehoopt worden.

Vervolgens memoreert de voorzitter het 50-jarig lidmaatschap van de ter vergadering aanwezige heer P. H. Bouchoms en complimenteert hem met dit gedenkwaardige feit. Er zijn maar heel weinigen in het genootschap met zo'n lange „staat van dienst”.

De heer Bouchoms haalt in zijn dankwoord enige ervaringen aan uit deze lange periode. Frappant vooral is het dat hij de namen nog weet te noemen van actieve leden van het eerste uur en zelfs de vaste plaatsen die zij bezetten tijdens de maandvergaderingen. Zijn hele leven heeft hij gewandeld en gespeurd in de bossen van Gronsveld. Als merkwaardig voorval verhaalt hij de ontmoeting met een wezel die op jacht zijnde op jonge wilde konijnen deze, na ze doodgebeten te hebben, één voor één in kleefkruid wikkelde, waarschijnlijk om ze als voorraad te bewaren. Dit laatste wordt door sommige leden als gedragspatroon van de wezel betwijfeld. Deze jachtgewoonte vindt men in de literatuur wel beschreven. De heer van Nieuwenhoven vraagt de heer Bouchoms die zich als een boeiend verteller ontpopt, zijn ervaringen op papier te zetten. Dit zou een welkome bijdrage voor het maandblad kunnen zijn.

De heer Vic Janssen vraagt naar aanleiding van een foto in „de Nederlandse Jager” van een geschoten haas met wit voorhoofd en gedeeltelijk witte voorpoten, hoe dit verschijnsel te verklaren valt; evenals het voorkomen van volkomen zwarte edelherten. Zwart worden van wild zou volgens dr. van Nieuwenhoven wijzen op domesticatie. De heer Hensels is van mening dat bijvoeding van wild in overbevolkte Duitse jachtgebieden de oorzaak van afwijkingen is die velerlei kunnen zijn. Het juist door bijvoeding opheffen van schrale tijden in de winter zal hierbij zeker zijn invloed doen gelden. Kleurverandering in beharing kan ook plaats hebben op gehele wondplaatsen, zoals we dat ook bij paarden kennen op plaatsen waar de druk van het haam wonden veroorzaakt heeft. Wijzigingen in het voedselpatroon kan ook oorzaak zijn van pigmentstoringen; witte veren bij merels en mussen b.v. zou in die richting kunnen wijzen. Het fijne weet men er echter nog niet van!

Op een vraag naar vindplaatsen van heggeplanten zoals b.v. kardinaalsmuts, sleedoorn, kweeper, antwoordt de heer Hensels dat in het Leudal een kweektuin van dergelijke struiken bestaat.

Br. Thomas meldt een vooruitgang in het aantal

vleermuizen in de grot van de Schark. Vorig jaar telde hij om deze tijd van het jaar 20 exemplaren; thans 30. Desgevraagd zegt de heer Gijtenbeek niet de indruk te hebben dat het verdwijnen van grotten door graafwerkzaamheden van de Enci een toename van vleermuizen op andere plaatsen tengevolge zou hebben. In verlaten champignonkwekerijen treft men thans wel meer vleermuizen aan dan ten tijde dat daar nog gewerkt werd. De laatste jaren zijn de aantallen echter vrij constant. De heer van Nieuwenhoven maakt de opmerking dat hem wel is opgevallen dat de ene soort in aantal toeneemt en de andere een teruggang vertoont. Br. Thomas merkt verder nog op dat van 10 vlinders die hij in de grot aantrof er enige dagen later nog maar 3 aanwezig bleken. Hij vraagt zich af of de verdwenen exemplaren mogelijk tot voedsel voor de aanwezige vleermuizen gediend hebben.

Na de pauze spreekt de voorzitter aan de hand van vertoonde dia's over nieuwe gegevens omtrent temperatuurregulatie in bosmierennesten en over de symbiose van bosmieren met bladluizen. Een artikel getiteld „nestoecologie en nesteconomie van de inheemse bosmieren” van zijn hand verschijnt in het jaarbulletin 1972 van de Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud. Als vervolg op de boeiende toelichting ontspint zich onder de aanwezigen een levendige discussie over deze hoogst interessante insectensoort.

VERSCHENEN

ATLAS PROVISOIRES HORS-SERIES
édités par Jean Leclercq et Charles Gaspar

Lepidoptera Rhopalocera et Grypocera de la Sarre
(Saarland)
par Werner Schmidt-Koehl, Saarbrücken.
Cartes 1 à 100.

Edition et distribution: Faculté des sciences agronomiques de
l'état zoölogie générale et faunistique, Gembloux (B.).
Prix B.Frs. 128,—.